

absurd atribuir-ho a castellanisme. —³ Cal interpretar que *l'estela* 'estrella' porta ací un triple complement adjectiu: *estela diana*, *estela de tremuntana* ('la polar', així ho deien encara la gent de mar de Sant Pol, c. 1930) i *estela de mar*; és clar que la que provoca aquesta espècie de clímax retòric ha estat aquesta, la *Stella Maris* de la lletania, epítet clàssic de Maria. —⁴ La mala interpretació *diana* 'lluna' impresa en el *DAG*. no deu venir del mateix Aguiló, que com a bon mallorquí coneixia el cançoner popular de l'Illa, sinó del publicador del *DAG*., Montoliu, que sovint es complaïa en explicacions de base mitològica o de literatura renaixentista. —⁵ Alguna d'aquestes formes, i en particular *viernes*, pot resultar d'intrusió castellana, però en la major part de llurs detalls, si no en tots, deuen ser fidels a l'ús local des d'antic. —⁶ CaCandi, *MiscHiCat.* II, 291, 292, 294, 295, etc. Suposo que *Dous* s'ha d'esmenar: potser en *Iious* o bé en *Dious* (cf. arag. ant. *dios*=cat. *dejús*, pall. *dejós* < DE DIORSU). El plural *dias* fa pensar si això no fou escrit per algun ribagorçà (Montsò, o algun clergeu enviat per Vidal de Canyelles, bisbe d'Osca i privat del Conqueridor, o algun Entença) i això apuntalaria recíprocament aquestes formes amb les benasqueses. —⁷ Com és sabut la norma del cat. central modern és construir sense article quan es parla d'un dia de la setmana corrent, però amb article quan es tracta d'un dia precís, etc.: «vindrà *divendres*» (incorrecte i acastellanat dir *vindrà el divendres*), però *el divendres* 20 *de gener va embarcar-se* ---, i amb certa fluctuació entre article i sense, en frases com *el divendres a la tarda* (també se sent *va fer-ho divendres a la tarda*), etc. En els casos de la *Cròn.* de Jaume I, i del *Tirant* (i algun de Lluïl i Eiximenis) que adueix el *DBal.* hi ha article quasi pertot. Tanmateix «e era açò *dimecres*» on vol dir 'un dimecres', car continua: «e pregàns lo missatge que Nós no faéssem mal a la vila ni ells no-u farien a Nós tro *al dimenge*, per ço car *al divendres* vendrien los veyls a la mesquita, e aquí acordarien-se tro *al dissapte*» (§ 352, Ag. p. 373), o sigui 'era un dimecres i fins al diumenge següent, etc.'. En alguns dels casos el sentit és genèric (com si diguéssim 'tots els ---'): «se deu abstenir de carn *lo dissapte*», Eiximenis, *Terç*, 162. —⁸ I en forma inequívoca, car la terminació *-us* hi figura grafiada amb la sigla paleogràfica de *-us*. Altres detalls menuts. Una forma *dillums* té considerable extensió local en el Migjorn del Princ.: les Borges Bl. (*BDLC* VI, 73). Ho he sentit a molta gent de cap al CpTarr. i crec que també Baixa Ribagorça i Baix Ebre. Sembla una ultracorreció del conegut fet mallorquí, etc. de fonètica sintàctica i morfològica (*-ms* > *ns*) provocada potser per algun fet litúrgic o folklòric en què s'encenguin llums (el dilluns de Pasqua potser?). En alguna part del valencià sona vulgarment *delluns* (el Rollet del *deljús* un dels que reguen el terme d'Aldaia, 1962). —⁹ Els esforços potser són deguts a la por

que hom ho confongui amb el nom del mes de març: potser com insinuant 'no vull pas dir un dia del mes de març' sinó el dia segon d'una setmana (?). *Dimars* sense *t* es troba ja en Jaume I (393), però *dimaris* reprèn, i ja el S. xv almenys (JoMartorell I, 129). —¹⁰ «*Dimecres* a 29 dies de febrer ---», Alart, *RLR* VIII, 70. —¹¹ 206.15, verificat en el facsímil: «acabat *dimecres* a XVI yorns de mayg de l'any 1380». —¹² Ja en un doc. d'Auch de 1259 (Luchaire, *Recueil*, 112). Avui *dimérkles* a la Vall d'Arán i altres valls, però de nou *dimékrles* a la de Luixon (*RLR* XLVII, 122). —¹³ Pieri, *Top. dell'Arno*, 95. Tant si en CAMPUS MERCÛRI es pensava en el déu directament, com si era un genitiu del *Mercurius* < *aceruus Mercurii*. —¹⁴ Serra i Vilaró, *Les Baronies de Pinós i Mataplana*, vol. II. —¹⁵ Sembla en el sentit de 'camp gran i fèrtil amollonat amb munts de rocs', que s'ha apropiat un *rics hom*: amb variants manuscrites *mercuïrol*, *mercairol* i *marcurol*, Appel, *Chr.*, 78.27. —¹⁶ Història del nom *Montmartre* a les notes de JMMeunier, *Le Nom de Montmartre*, Nevers, 1914, i *Bull. Dial. Rom.* II, 56 (cf. Skok, *ZRPh.* XLIX, 81). —¹⁷ Lindsay en les seves gramàtiques (cap. II, § 11, de la *Short Hist. Lat. Grammar*, Juret (*PhonHistLat.*, 76, n. 2), la polèmica Cocchia-d'Ovidio en *Riv. FilClass.* xv i *AGI* x, 413ss., i l'article recent de Seb. Mariner i Bigorra (*Helmantica* v, 1954, 141-65) que no sé si ha pres coneixement del meu treball i dels fets i raons que hi adueixo. —¹⁸ En arànès *diuëndres*, per bé que segons les tendències generals gascones podríem esperar que la *r* hagués estat empesa cap a la fi de la síl·laba i, llavors, la *-n* intervocàlica s'hauria perdut, cf. la meua fonètica aranesa (*EntrDL* II, 17 i 19, §§ 26, 31, 33) i és el que va passar en altres parlars gascons: *dibeas* en els docs. bearsnesos antics (a. 1356, *Cartulari* d'Osseau, p. 91.4); en aranès i altres parlars gascons impedí aquesta evolució la *-s* final de *DIE VENERIS*.¹⁹ Pel que fa a la vocal tònica, és clar que és sempre *é* en els dos dialectes occidentals. A Mallorca sento *diuiméyžə* (Bunyola) o *-éyžə* (Palma, 1963), i segons les dades d'*AlcM* sembla que té *é* a totes les localitats balears que no han confós aquesta vocal amb *é*. Esperaríem *é* en cat. oriental i Cerdanya i de fet és així com ho he sentit en el Maresme (St. Pol, Pineda, 1952), però hi ha *diuiméyžə* en una gran part del cat. or., en tot cas a Barcelona i rodalia i fins a l'Alta Cerdanya (Dorres, 1959). —²⁰ El topònim *domenge* no té res a fer ací (encara que *AlcM* l'hi barregi): és evident que prové del nom d'un *domenge* o propietat d'un senyor: *fundus* o *pagus dominicus*, sense cap al·lusió a un dia de la setmana; és clar que si en el poble del Maestrat hi ha qui diu avui *la Torre dels Diumenges* (en lloc de *Torre del Domenge* o d'*Endoménec*) és per una errada interpretació d'etimologia popular. Per a l'evolució fonètica de la forma *dicm-*, podem repetir encara el que vaig explicar en el primer article sobre les *VidesR* (*LleuresC*, 301): «L'evolució *D* > *u*